

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Program ASD-EAST

DOROBEK INTELEKTUALNY 02

Opracowanie:

Dr David Preece (University of Northampton)
Dr Natalija Lisak (University of Zagreb)
Dr Ivana Lessner Listiakova (University of Northampton)
Dr Jasmina Stošić (University of Zagreb)
Dr Joanna Kossewska (University of Pedagogical Education in Krakow)
Dr Jasmina Troshanska (Autism Macedonia Blue Firefly)

MAJ 2020 | WERSJA KOŃCOWA

Spis treści

ASD-EAST SZKOLENIA DLA NAUCZYCIELI SPECJALISTÓW	3
MODUŁ 1 KOMUNIKACJA.....	4
MODUŁ 2 REGULACJA EMOCJONALNA	5
MODUŁ 3 UMIEJĘTNOŚCI SPOŁECZNE	6
MODUŁ 4 POTRZEBY SENSORYCZNE	7
MODUŁ 5 MODYFIKACJE I ADAPTACJE	8
MODUŁ 6 TRUDNE ZACHOWANIE.....	9

ASD-EAST Szkolenia dla nauczycieli specjalistów

Opis szkolenia

Szkolenie ASD-EAST, podczas którego wykorzystywane są różne formy pracy i środki tj.: wykłady, warsztaty, dyskusje grupowe, studia przypadków, przykłady z praktyki szkolnej i życia codziennego, obejmuje:

- wprowadzenie podstawowych wiadomości
- wzmocnienie rozumienia potrzeb osób z ASD oraz
- doskonalenie praktycznych umiejętności stosowania odpowiednich strategii nauczania uczniów z ASD w szkołach ogólnodostępnych, jak i specjalnych

Program szkolenia został opracowany w oparciu o wnioski płynące z przeglądu literatury, przeglądu aktualnych "najlepszych praktyk" w zakresie autyzmu oraz badania poziomu wiedzy, poczucia własnej skuteczności oraz potrzeb szkoleniowych nauczycieli pracujących z dziećmi z ASD w Chorwacji, Macedonii Północnej i Polsce. Program nauczania składa się z sześciu modułów obejmujących następujące obszary tematyczne:

1. Komunikacja
2. Regulacja emocjonalna
3. Umiejętności społeczne
4. Potrzeby sensoryczne
5. Modyfikacje i adaptacje
6. Trudne zachowania

Cele szkolenia są następujące:

- pogłębienie wiedzy i zrozumienia zróżnicowanych potrzeb osób z ASD
- rozwijanie profesjonalnych kompetencji u nauczycieli pracujących z uczniami z ASD w różnych środowiskach
- umożliwienie nauczycielom podejmowania świadomych i popartych dowodami decyzji w celu wspierania integracji i uczestnictwa uczniów z ASD w szkołach ogólnodostępnych i specjalnych
- wspieranie u nauczycieli umiejętności skutecznej komunikacji i współpracy z rodzicami i specjalistami, tak aby wiedza dotycząca uczniów z ASD i ich zrozumienie były upowszechniane na terenie szkół i w społecznościach lokalnych.

Potrzeby szkoleniowe zidentyfikowane w trakcie przeglądu literatury	Realizacja w programie szkolenia ASD-EAST
Radzenie sobie z trudnymi zachowaniami	=> Moduł 6 Radzenie sobie z trudnymi zachowaniami => W modułach 1-5 wyjaśniono, w jaki sposób zrozumienie i zaspokojenie potrzeb dzieci z ASD może zapobiec trudnym zachowaniom
Niska pewność siebie w stosowaniu strategii pracy z dziećmi z ASD	=> Podniesienie umiejętności praktycznych i zwiększenie poziomu rozumienia trudności przez nauczycieli zwiększy ich kompetencje i poczucie własnej skuteczności, zapobiegając wypaleniu zawodowemu i niwelując zapotrzebowanie na wsparcie ze strony ekspertów
Współpraca z rodzicami i innymi specjalistami	=> Każdy moduł zawiera praktyczne wskazówki, jak przekazywać nabyte strategie rodzicom i nauczycielom => Lepsza znajomość i zrozumienie strategii pracy z dziećmi z ASD podniesie umiejętności nauczycieli w zakresie ich stosowania

Moduł 1 Komunikacja

Opis

Moduł opisuje trudności uczniowie z ASD w zakresie komunikacji ekspresyjnej i receptywnej.

Uczniowie mogą znacznie różnić się pod względem stopnia rozwoju i specyfiki form ekspresji werbalnej - od braku ekspresyjnych form komunikacji, poprzez bardzo ograniczone umiejętności, aż do poziomu na którym mogą artykułować swoje myśli i potrzeby za pomocą bogatego słownictwa. Jednak niezależnie od poziomu kompetencji wszyscy będą potrzebowali wsparcia w zakresie przetwarzania informacji w procesie komunikacji - a w przypadku osób mówiących - wsparcia w zakresie różnych trudności semantycznych i pragmatycznych w obszarze ekspresji lub umiejętności komunikacji wzajemnej.

Ważne jest, aby zidentyfikować, aktywnie uczyć i zrozumieć znaczenie rozwijania tych umiejętności, aby umożliwić uczniom osiągnięcie ich pełnego potencjału edukacyjnego.

Efekty uczenia się/Cele

Uczestnicy będą umieli:

- rozpoznawać różne trudności w zakresie umiejętności komunikacyjnych o charakterze ekspresyjnym i receptywnym występujące u poszczególnych uczniów z ASD
- wykorzystywać szereg strategii, technik i programów, które pomogą im dostosować się do potrzeb komunikacyjnych swoich uczniów, jak i rozwijać je.

Kluczowe zagadnienia

- Badanie różnic komunikacyjnych między poszczególnymi uczniami z ASD i identyfikacja indywidualnie ważnych obszarów rozwoju
- Badanie strategii, które mogą być wdrożone, aby pomóc uczniom w realizacji programu nauczania, w tym z wykorzystaniem strategii i środków wizualnych, nowoczesnych technologii, programów zindywidualizowanych i modyfikowania procesu komunikacji w celu wspierania receptywnych umiejętności komunikacyjnych uczniów

Zróźnicowanie dla szkół ogólnodostępnych i specjalnych

Szkoły ogólnodostępne	Szkoły specjalne
<p>Skupienie się na umiejętnościach werbalnych</p> <ul style="list-style-type: none"> Rozmowa, umiejętności wnioskowania Receptywny i precyzyjny język, np. rozwijanie umiejętności konwersacji Słownictwo fachowe Umiejętności rozumienia Rozwijanie umiejętności słuchania <p>=> strategie mające na celu wspieranie tych działań</p>	<p>Skupienie się na umiejętnościach przedwerbalnych</p> <ul style="list-style-type: none"> Rozwijanie komunikacji i zaufania <p>=> wprowadzenie do komunikacji alternatywnej => wprowadzenie do prostego etykietowania</p> <ul style="list-style-type: none"> Język receptywny: Nie mów za dużo <p>=> badanie różnic komunikacyjnych (język idiomatyczny, komunikacja niewerbalna)</p>

Moduł 2 Regulacja emocjonalna

Opis

Uczniowie z ASD często mają trudności z rozpoznaniem i komunikowaniem zmian w swoim stanie emocjonalnym, a także z rozpoznaniem emocji innych osób. Umiejętności tych należy uczyć, nie przyjmując żadnych założeń dotyczących poziomu uświadomienia i rozumienia emocji. Poziom rozumienia emocji nie musi być porównywalny z poziomem umiejętności werbalnego komunikowania się.

Ten moduł ukazuje znaczenie wdrożenia programu nauczania, który rozwija świadomość emocjonalną oraz uczy strategii pomagających regulować zmieniające się stany emocjonalne.

Efekty uczenia się/Cele

Uczestnicy będą potrafili:

- używać strategii umożliwiających wspieranie uczniów w rozpoznawaniu i komunikowaniu zmieniających się stanów emocjonalnych
- zidentyfikować i wdrożyć strategie wspierające uczniów w radzeniu sobie z nieprzyjemnymi emocjami.

Kluczowe zagadnienia

- Wspieranie nauczycieli w rozpoznawaniu stanów emocjonalnych swoich uczniów
- Wspieranie uczniów w rozpoznawaniu stanów emocjonalnych u siebie i u innych osób.
- Wdrażanie programów mających na celu rozwój "umiejętności emocjonalnych" i rozumienia emocji
- Wdrażanie strategii mających na celu ograniczenie nieprzyjemnych stanów emocjonalnych

Zróżnicowanie dla szkół ogólnodostępnych i specjalnych

Szkoły ogólnodostępne	Szkoły specjalne
<ul style="list-style-type: none"> • Identyfikacja podstawowych emocji (szczęśliwy, smutny, itp.) • Rozumienie sygnałów płynących z ciała • Skalowanie natężenia uczuć • Strefy Regulacji – symboliczne opisywanie emocji poprzez przypisywanie im kolorów - Niebieski dla smutnych nastrojów, Czerwony dla gniewu, Zielony dla pozytywnych emocji oraz żółty dla zwątpienia, zażenowania - program nauczania o emocjach napisany przez Leah Kuypers Comic Strip. 	<ul style="list-style-type: none"> • Dorośli rozpoznają stan emocjonalny i odzwierciedlają i naśladują go wobec uczniów.

Uwaga: Nie ma żadnych "złych" uczuć, tylko komfortowe i niewygodne.

Moduł 3 Umiejętności społeczne

Opis

ASD charakteryzuje się występowaniem trudności w rozumieniu sytuacji społecznych i interakcji, a także myśli, uczuć i motywów innych osób. Umiejętności społeczne są ściśle związane zarówno ze zrozumieniem i ekspresją emocjonalną, jak i komunikacją społeczną, i stanowią podstawę wszelkiej aktywności i interakcji społecznych.

Ważne jest, aby zidentyfikować, aktywnie uczyć i docenić znaczenie rozwijania umiejętności społecznych, aby umożliwić uczniom zmaksymalizowanie ich możliwości społecznych.

Niniejszy moduł określa strategię wspierania uczniów z ASD w celu zwiększenia ich kompetencji społecznych i uczestnictwa w interakcjach społecznych.

Efekty uczenia się/Cele

Uczestnicy będą:

- rozumieli wyzwania związane z umiejętnościami społecznymi uczniów z ASD
- umieli wskazać metody i narzędzia służące do rozwijania różnych umiejętności społecznych
- poznawać podstawowe techniki i narzędzia nauczania oraz wspierania rozwoju umiejętności społecznych.

Kluczowe zagadnienia

- Zrozumienie podstawowych umiejętności społecznych
- Wykorzystanie umiejętności w praktyce: np. zabawa i interakcja z innymi, praca, zmienianie się i dzielenie z innymi.
- Techniki i narzędzia do rozwijania umiejętności społecznych: historie społeczne, komiksy, mapowanie zachowań społecznych, wsparcie rówieśników, wczesna zabawa i umiejętności interakcji

Zróżnicowanie dla szkół ogólnodostępnych i specjalnych

Szkoły ogólnodostępne	Szkoły specjalne
<ul style="list-style-type: none"> • Zdobywanie podstawowej wiedzy na temat umiejętności społecznych • Zdobywanie podstawowej wiedzy na temat umiejętności społecznych dzieci z ASD • Poznanie sposobów rozwijania umiejętności społecznych • Użyteczne materiały do nauczania umiejętności społecznych 	<ul style="list-style-type: none"> • Nabywanie wiedzy na temat umiejętności społecznych dzieci z ASD • Nabywanie wiedzy o tym, jak uczyć umiejętności społecznych przy ograniczonej komunikacji werbalnej

Moduł 4 Potrzeby sensoryczne

Opis

Dzieci z ASD doświadczają świata inaczej niż inne osoby ze względu na trudności z interpretowaniem i integrowaniem bodźców sensorycznych pochodzących ze środowiska zewnętrznego i własnego ciała. Różnice te pojawiają się już w bardzo młodym wieku i mają wpływ na zachowanie, komunikację społeczną, sprawność ruchową, postawę, mowę i rozwój poznawczy. Zabezpieczenie potrzeb sensorycznych dziecka może mieć pozytywny wpływ na wszystkie sfery jego funkcjonowania.

Strategie oddziałujące na różne zmysły mogą zwiększyć wewnętrzną motywację i chęć dziecka do komunikacji dzięki atrakcyjnym zajęciom opartym na zabawie. W tym module nauczyciele dowiedzą się, jak stosować różne strategie oddziałujące na zmysły, aby stymulować i regulować ich funkcjonowanie.

Efekty uczenia się/Cele

Uczestnicy:

- zdobędą wiedzę i zrozumienie indywidualnych różnic w zakresie funkcjonowania narządów zmysłów
- będą potrafili rozpoznawać problemy w funkcjonowaniu sensorycznym dzieci
- będą umieli stosować strategie sensoryczne i rozwijać działania.

Kluczowe zagadnienia

- Wprowadzenie do zagadnienia percepcji sensorycznej z uwzględnieniem progów wrażliwości
- Identyfikacja potrzeb sensorycznych
- Poznanie strategii oddziałujących na zmysły

Zróżnicowanie dla szkół ogólnodostępnych i specjalnych

Szkoly ogólnodostępne	Szkoly specjalne
<ul style="list-style-type: none"> • Zrozumienie znaczenia potrzeb sensorycznych (nadwrażliwość) dla wywoływania niepokoju, który może prowadzić do pogorszenia samopoczucia, trudnych zachowań lub reakcji unikania. • Zrozumienie, że potrzeby sensoryczne są ważniejsze niż umiejętność skupienia uwagi • Proste dostosowanie warunków panujących w sali lekcyjnej - układ krzesel, przerwy sensoryczne 	<ul style="list-style-type: none"> • Wykorzystanie układu przedsionkowego do regulacji poziomu aktywności • Używanie propriocepcji do uspokojenia i zapobiegania samookaleczeniom

Moduł 5 Modyfikacje i adaptacje

Opis

Nauczanie uczniów z ASD wymaga od nauczycieli elastyczności w zakresie doboru metod nauczania. Dostosowanie i modyfikowanie metod pracy, a także treści nauczania, przestrzeni fizycznej i materiałów dydaktycznych może być konieczne dla efektywnego udziału uczniów z ASD w procesie uczenia się. Nauczyciele powinni modyfikować oczekiwane efekty uczenia się oraz formy pomiaru efektów uczenia się w oparciu o zrozumienie zróżnicowanych indywidualnych potrzeb uczniów z ASD.

Dostosowanie procedur postępowania na terenie szkoły do zrutynizowanych i przewidywalnych zachowań dzieci z ASD w środowisku szkolnym może przyczynić się do ich sukcesu.

Efekty uczenia się/Cele

Uczestnicy będą potrafili:

- stosować różne metody nauczania i sposoby pracy
- zarządzać czasem, wykorzystywać harmonogramy i wprowadzać struktury wizualne
- określić właściwe sposoby dopasowania dla poszczególnych uczniów.

Kluczowe zagadnienia

- Adaptacja i modyfikacja metod nauczania
- Adaptacja i modyfikacja treści nauczania
- Adaptacja i modyfikacja przestrzeni oraz materiałów
- Adaptacja i modyfikacja efektów uczenia się

Zróżnicowanie dla szkół ogólnodostępnych i specjalnych

Szkoły ogólnodostępne	Szkoły specjalne
<ul style="list-style-type: none"> • Struktura wizualna w szkole podstawowej z pewnymi uzasadnionymi zmianami • Dostosowane stanowisko pracy ucznia • Minimalizacja rozproszenia uwagi 	<ul style="list-style-type: none"> • Wykorzystanie modelu TEACCH

Moduł 6 Trudne zachowanie

Opis

Trudne zachowania mogą pojawiać się nagle i bez powodu, niektórzy postrzegają je nawet jako symptom ASD, ale każde trudne zachowanie ma cel i znaczenie dla jednostki i dla innych osób.

Trudne zachowania mogą przybierać różne formy, ale różnice indywidualne i trudności ujawniane przez osoby z ASD oznaczają, że tak jak w przypadku góry lodowej, widoczne zachowania są tylko widocznym wierzchołkiem, a u ich podłoża leżą autystyczne deficyty i mechanizmy, które należy zrozumieć.

Ważne jest, aby wyjść poza to, co jest widoczne, i zbadać funkcje oraz przyczyny leżące u podstaw trudnych zachowań. Celem tego modułu jest wsparcie nauczycieli w zrozumieniu podstawowych przyczyn trudnych zachowań oraz opracowanie planów wsparcia dla osób, które takie zachowania wykazują.

Efekty uczenia się

Uczestnicy będą potrafili:

- zrozumieć podstawowe przyczyny trudnych zachowań (model góry lodowej i aspekty sytuacyjne)
- zrozumieć różnice pomiędzy występowaniem i funkcjami trudnych zachowań
- wdrożyć bezpośrednią i pośrednią ocenę w celu analizy funkcji zachowania
- opracować strategie prewencyjne (np. dostosowanie środowiska, procedury nauczania, nauczanie nowych umiejętności, wykorzystanie wsparcia wizualnego)
- opracować strategie interwencji, które będą zawierały opis wsparcia w przypadku pojawienia się trudnych zachowań oraz opis alternatywnych zachowań, które mogą zastąpić zachowania trudne.

Kluczowe zagadnienia

- Czym jest trudne zachowanie?
- Dlaczego uczniowie przejawiają trudne zachowania - funkcje trudnych zachowań?
- Metody pośredniej analizy funkcjonalnej
- Metody bezpośredniej analizy funkcjonalnej
- Opracowywanie i ocena planów wsparcia

Zróżnicowanie dla szkół ogólnodostępnych i specjalnych

Szkoły ogólnodostępne	Szkoły specjalne
<ul style="list-style-type: none"> • Samoocena funkcjonalna • Zróżnicowanie strategii prewencyjnych na podstawie innych modułów (np. dostosowanie programu nauczania, przerwy, kąciak wyciszenia, dostosowanie położenia stanowiska pracy, historyjki społeczne). • Zróżnicowanie strategii interwencyjnych (np. przekierowanie, strategie samoregulacji, systemy nagród, system żetonowy)... 	<ul style="list-style-type: none"> • Zróżnicowanie strategii prewencyjnych (np. wszechstronne wsparcie wizualne, AAC, sala wyciszeń i dostosowanie przestrzeni do potrzeb sensorycznych) • Zróżnicowanie strategii interwencyjnych (np. przerywanie i przekierowywanie, przerywanie (przerwa) stymulacji sensorycznej, strategie samoregulacji wzrokowej, system nagród)

Uwaga: uczestnicy będą korzystać z wiedzy i umiejętności zdobytych w poprzednich modułach w celu tworzenia strategii zapobiegania i interwencji